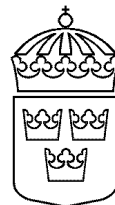


Konstitutionsutskottets betänkande

1998/99:KU2

Riksbankens ställning (vilande grundlagsförslag och följdlagstiftning)



1998/99

KU2

Sammanfattning

I betänkandet anmäls för slutligt beslut de vilande förslagen om ändring i regeringsformen och i riksdagsordningen som rör Riksbankens ställning. Förslagen innebär att Riksbanken får ansvaret för penningpolitiken. I regeringsformen tas in ett uttryckligt förbud för myndigheter att bestämma hur Riksbanken skall besluta i frågor som rör penningpolitiken. Riksbankens ledningsstruktur förändras. Riksdagen väljer elva fullmäktige som i sin tur utser en direktion. Den utgör Riksbankens ledning. Fullmäktige har i övrigt en kontrollerande funktion. Ansvaret för övergripande valutapolitiska frågor överförs från Riksbanken till regeringen. Utskottet föreslår riksdagen att slutligt anta förslagen.

Utskottet behandlar vidare i betänkandet regeringens förslag till följdlagstiftning i bl.a. riksbankslagen. Det föreslås att målet för Riksbankens verksamhet enligt riksbankslagen skall vara att upprätthålla ett fast penningvärde. Såsom myndighet under riksdagen skall Riksbanken därutöver, utan att åsidosätta prisstabilitetsmålet, stödja målen för den allmänna ekonomiska politiken i syfte att uppnå hållbar tillväxt och hög sysselsättning. Direktionen föreslås bestå av sex ledamöter som utses för en tid av sex år. Ordföranden i direktionen skall vara chef för Riksbanken. För att säkerställa kontroll och insyn i Riksbankens verksamhet föreslås att banken inför alla viktiga penningpolitiska beslut skall informera det statsråd som regeringen utser. Vidare skall fullmäktiges ordförande och vice ordförande ha rätt att närvara vid direktionens sammanträden med yttranderätt, men utan förslags- och rösträtt. Riksbanken föreslås dessutom minst två gånger om året lämna en skriftlig redogörelse till riksdagen om penningpolitiken.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag med följande ändringar. Den nyssnämnda redogörelsen skall lämnas till riksdagens finansutskott, inte till riksdagen. Någon motionsrätt och riksdagsbehandling av redogörelserna blir därmed inte aktuell. Vidare anser utskottet att andra direktionsledamöter än riksbankschefen skall kunna föra talan mot ett beslut att skilja vederbörande från uppdraget hos Högsta domstolen i stället för Arbetsdomstolen som föreslås i propositionen.

I grundlagsfrågan reserverar sig (v) och (mp) och vill förkasta det vilande förslaget. I anslutning till behandlingen av riksbankslagen och lagen om valutapolitik finns tre reservationer (m), två reservationer (mp) och en reservation (v).

Vilande förslag till ändring i regeringsformen och riksdagsordningen

1998/99:KU2

Riksdagen beslutade den 4 mars 1998 (bet. 1997/98:KU15, rskr. 1997/98:147) att anta som vilande de i proposition 1997/98:40 framlagda förslagen till

1. lag om ändring i regeringsformen,
2. lag om ändring i riksdagsordningen, såvitt avser huvudbestämmelserna.

Lagförslagen är intagna i *bilaga 1*.

Förslag om följdlagstiftning

Propositionen

I proposition 1997/98:40 yrkas att riksdagen antar regeringens förslag till

2. lag om ändring i riksdagsordningen, såvitt avser tilläggsbestämmelserna,
3. lag om valutapolitik,
4. lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank,
5. lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,
6. lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ,
7. lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän,
8. lag om ändring i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden,
9. lag om ändring i lagen (1988:46) om revision av riksdagsförvaltningen m.m.,
10. lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagens förvaltningskontor och myndigheter.

Lagförslaget under punkt 2 är intaget i *bilaga 1*, övriga lagförslag i *bilaga 2*

Motionerna

1997/98:K2 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning angående utskottsutfrågningar av riksbanksledningen i enlighet med vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen beslutar ändra 33 b § lagen om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank i enlighet med vad som anförts i motionen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kraven på direktionsledamöter och fullmäktiges ordförande och vice ordförande att offentliggöra sina ekonomiska förhållanden,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om karenstiden innan en direktionsledamot får inneha nya uppdrag eller befattningar utanför Riksbanken,

1997/98:K3 av Birgitta Hambraeus (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att de högst prioriterade målen för Riksbanken skall vara full sysselsättning och finansiering av omställningen till ett kretsloppssamhälle.

1998/99:KU2

1997/98:K5 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts under rubriken Valutapolitiken om att riksdagen, eller riksdagspartierna, måste ges inflytande över valutapolitiska beslut.

1997/98:Fi219 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om lagstiftade övergripande mål för Riksbanken i enlighet med vad som anförts i motionen,

1998/99:K321 av Sven Bergström (c) vari yrkas att riksdagen beslutar ändra i 1 kap. 2 § i den föreslagna riksbankslagen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

De vilande förslagen

Förslagets innebörd

Det vilande förslaget till en ny bestämmelse i 9 kap. 11 § regeringsformen innebär att det är regeringen som skall ha ansvaret för övergripande valutapolitiska frågor. Genom bestämmelsen överförs detta ansvar från Riksbanken till regeringen.

Riksdagen har som vilande också antagit en ny lydelse av 9 kap. 12 § regeringsformen. I bestämmelsen fastslås att det är Riksbanken som skall ha ansvaret för penningpolitiken. Ingen myndighet skall få bestämma hur Riksbanken skall besluta i frågor som rör penningpolitik. Genom den nya lydelsen av paragrafen ändras också Riksbankens ledningsstruktur. Riksbanken skall ha elva fullmäktige som väljs av riksdagen. Fullmäktige skall utse en direktion som skall leda Riksbanken. Riksdagen prövar om ledamöterna i fullmäktige och direktionen skall beviljas ansvarsfrihet. Bestämmelser om val av fullmäktige och om Riksbankens ledning och verksamhet skall meddelas i lag. Riksdagen har också som vilande antagit följändringar i 3 kap. 8 §, 8 kap. 6 § och 9 kap. 8 § riksdagsordningen.

Ändringarna i regeringsformen och riksdagsordningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1999. De är intagna i *bilaga 1* till betänkandet.

Utskottets anmälan och yttrande

Utskottet behandlade under föregående riksmöte regeringens förslag om Riksbankens ställning (1997/98:KU15). Finansutskottet yttrade sig över förslaget (1997/98:FiU1y). Riksdagen har som vilande antagit de förslag om ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen som angetts ovan. Genom detta betänkande anmäls nu de vilande förslagen till kammaren för slutligt beslut.

Med hänvisning till vad utskottet anförde vid detta ärendes första behandling (se 1997/98:KU15 s. 8 och 11–14) tillstyrker utskottet att riksdagen slutligt antar förslaget.

Följdlagstiftningen

Valutalagen

I *propositionen* föreslås en ny lag om valutapolitik. Enligt förslaget skall regeringen besluta om växelkurssystem, dvs. välja mellan fast och flytande växelkurs och, i det fall fast växelkurs väljs, fastställa utformningen av det arrangemang till vilket kronan skall knytas. Regeringen skall samråda med Riksbanken innan den beslutar om växelkurssystem.

Enligt *motion 1997/98:K5 av Marianne Samuelsson (mp)* måste riksdagen eller riksdagspartierna ges inflytande över valutapolitiska beslut. Detta kan lämpligen ske genom informella konsultationer på motsvarande sätt som i säkerhetspolitiska frågor. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 2).

Utskottet ansåg i våras (se 1997/98:KU15 s. 8) att förslaget till lag om valutapolitik, i vilket regeringens ansvar för valutapolitiken preciseras, bör antas av riksdagen. Utskottet delade vidare finansutskottets bedömning i yttrandet till konstitutionsutskottet att förändringen av ansvaret för valutapolitiken inte ger riksdagen anledning att särskilt besluta om samråd av det slag som föreslås i motionen.

Utskottet vidhåller denna ståndpunkt och föreslår att riksdagen bifaller regeringens förslag och avslår motion K5 (mp) yrkande 2.

Riksbankslagen

Målet för penningpolitiken

Enligt *propositionen* bör Riksbanken ha ett otvetydigt mål för penningpolitiken. Målet bör betona inflationsbekämpningen och vara offentligt och lagfäst. Ett lagstadgat mål för penningpolitiken är enligt *propositionen* en viktig del av förslaget att ge Riksbanken en självständig ställning och penningpolitiken en större trovärdighet.

I *propositionen* föreslås att målet för Riksbankens verksamhet skall vara att upprätthålla ett fast penningvärde (4 §). Orden fast penningvärde anger enligt *propositionen* att det är den allmänna prisnivån som avses. Målet skall inte tolkas så att alla enskilda priser skall vara stabila. Målet skall vidare tolkas i förändringstermer, inte i absoluta termer, dvs. målet bör uttryckas som ett mål för inflationstakten snarare än ett mål för den absoluta prisnivån.

Riksbanken bör härutöver, som en myndighet under riksdagen, ha skyldighet att stödja de allmänna ekonomisk-politiska målen, i syfte att uppehålla hållbar tillväxt och hög sysselsättning, i den mån dessa inte strider mot prisstabilitetsmålet. Denna skyldighet bör enligt regeringens mening inte lagfästas.

I *motion 1997/98:K3 av Birgitta Hambraeus (c)* begärs att riksdagen beslutar att de högst prioriterade målen för Riksbanken enligt riksbankslagen skall vara full sysselsättning och finansiering av omställningen till ett kretslopps-samhälle. Motionären anser att målet ett fast penningvärde är för snävt.

I *motion 1997/98:Fi219 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)* begärs förslag om lagstiftade övergripande mål för Riksbanken i enlighet med vad som anförts i motionen (*yrkande 8*). Miljöpartiet anser att Riksbanken i högre grad än hittills skall stödja den långsiktiga ekonomiska politik som riksdagen beslutat och att riksdagen bör fastställa detta mål i lag. Övergripande krav att minska miljöskulden och arbetslösheten skall vara centrala. Även det penningpolitiska målet för Riksbanken bör fastställas av riksdagen. Detta mål bör enligt Miljöpartiet vara att bibehålla prisstabilitet på god europeisk nivå.

Enligt *motion 1998/99:K321 av Sven Bergström (c)* riskerar Riksbanken att bli ett hinder för sysselsättning och välfärd genom en allsidig fokusering på prisstabiliteten. Målen för Riksbanken bör kompletteras med mål om full sysselsättning och ekonomisk utveckling.

Vid vårens behandling konstaterade *utskottet* (se 1997/98:KU15 s.19–20) att riksdagen inte kan lagstifta för Riksbankens del om att målet ett fast penningvärde skall vara underordnat målet full sysselsättning eller något annat mål, eftersom detta skulle strida mot EG-fördraget. Utskottet delade regeringens uppfattning att Riksbanken, som en myndighet under riksdagen, bör ha skyldighet att stödja de allmänna ekonomisk-politiska målen, i den mån dessa inte strider mot prisstabilitetsmålet, och att denna skyldighet inte behöver lagfästas.

Utskottet har samma uppfattning nu som i våras och föreslår därför att riksdagen antar propositionens förslag. Motionerna K3 (c) och Fi219 (mp) yrkande 8 från 1997/98 års riksmöte liksom motion K321 (c) från innevarande riksmöte avstyrks av utskottet.

Karenstid för ledamot som lämnat sitt uppdrag

I *propositionen* anförs att ledamöter i direktionen genom sin ställning får kunskap i frågor som är av utomordentligt stor betydelse för vissa verksamheter i framför allt det privata näringslivet, t.ex. banksektorn. När en ledamot lämnar sin anställning besitter ledamoten en kunskap som, om den utnyttjas, skulle kunna vara till skada för Riksbanken. Regeringen anser därför att en ledamot av direktionen under en tid av högst ett år efter avslutad tjänstgöring i Riksbanken inte får inneha ett uppdrag eller anställning där hans eller hennes kunskaper kan missbrukas. För att undvika en alltför stel bestämmelse bör fullmäktige dock kunna förkorta denna tid.

Enligt *motion 1997/98:K2 av Lars Tobisson m.fl. (m)* bör riksdagen uttala att det saknas anledning att tillämpa en så sträng karenregel som den föreslagna (*yrkande 5*). Motionärerna hänvisar till att riksbanksfullmäktige i sitt remissyttrande ifrågasatt om den föreslagna karenstiden på ett år är nödvändig och ansett att det borde räcka med bestämmelserna i 1 kap. 6 § sekretessla-

gen om förbud att röja eller utnyttja sekretessbelagd uppgift om vilken kännedom erhållits genom anställning eller uppdrag hos myndighet.

Vid vårens behandling framhöll *utskottet* (1997/98:KU15 s. 24) att den ettåriga karensregeln inte är definitiv, eftersom fullmäktige föreslås kunna förkorta denna tid och med hänsyn till arten av uppdraget avgöra hur lång karensperioden bör vara för att inte riskera att kunskaper från tiden som direktionsledamot skall kunna missbrukas.

Utskottet gör samma bedömning nu som vid vårens behandling och föreslår att riksdagen antar propositionens förslag. Motionen K2 (m) yrkande 5 bör avslås av riksdagen.

Prövning av ett beslut att skilja en direktionsledamot från hans uppdrag

I *propositionen* erinras om att ett beslut att skilja riksbankschefen från hans anställning enligt artikel 14 i ECBS-stadgan kan överklagas till EG-domstolen. Motsvarande rätt har inte övriga medlemmar av direktionen, men enligt EMI:s konvergensrapport i november 1996 bör även dessa omfattas av ett liknande skydd. Regeringen anser att ett sådant skydd därför bör åstadkommas genom en möjlighet att väcka talan vid svensk domstol.

Regeringen föreslår att en annan ledamot av direktionen än riksbankschefen skall kunna få sin sak prövad vid Arbetsdomstolen enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. Enligt regeringen är Arbetsdomstolen den domstol som har störst erfarenhet av den typ av ärenden som här är aktuella.

Regeringen frångick därmed förslaget i departementspromemorian Riksbankens ställning (Ds 1997:50) enligt vilket ett beslut om att skilja en direktionsledamot från hans uppdrag skulle få överklagas till Stockholms tingsrätt. Bakom promemorieförslaget stod fem partier, (s), (m), (c), (fp) och (kd). Förslaget blev emellertid föremål för stark kritik under remissbehandlingen.

Enligt *motion 1997/98:K2 av Lars Tobisson m.fl. (m)* är Arbetsdomstolen som partssammansatt domstol olämplig att pröva besvär från en direktionsledamot som av fullmäktige blivit skild från sitt uppdrag. En sådan prövning bör i stället göras i en nationell instans med högsta tänkbara juridiska kompetens. I valet mellan Högsta domstolen och Regeringsrätten har motionärerna stannat för Regeringsrätten (*yrkande 3*).

Utskottet gjorde vid vårens behandling följande bedömning (se 1997/98:KU15 s. 23).

Regeringen har i *propositionen* frångått fempartiöverenskommelsen när det gäller valet av domstol och i stället för vid Stockholms tingsrätt funnit det lämpligare att talan väcks vid Arbetsdomstolen, som därvid skall vara första och enda instans. Utskottet delar regeringens bedömning att Stockholms tingsrätt är mindre lämplig som överprövningsinstans i mål om skiljande av direktionsledamot från anställning. Ett beslut att skilja riksbankschefen från hans tjänst får överprövas av EG-domstolen. Enligt EMI:s konvergensrapport från 1996 bör ett likvärdigt skydd gälla även för direktionens ledamöter. För att direktionsledamöternas skydd skall vara likvärdigt med riksbankschefens

anser utskottet i likhet med motionärerna att prövningen bör göras i högsta instans. Enligt utskottets uppfattning är därvid Högsta domstolen det lämpligare valet, med hänsyn till att de mål det här är fråga om rör civilrättsliga förhållanden och bör handläggas som tvistemål.

En ledamot av direktionen kan skiljas från sin anställning endast i enlighet med de kriterier som anges i artikel 14.2 i ECBS-stadgan. Högsta domstolen kan i dessa ärenden i förekommande fall inhämta EG-domstolens förhandsavgörande enligt artikel 177 i EG-fördraget.

Utskottet vidhåller sin bedömning att Högsta domstolen är en lämpligare instans än Arbetsdomstolen i de nu aktuella målen. Förändringen får till följd att 57 kap. rättegångsbalken skall tillämpas och inte lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av propositionen och motion K2 (m) yrkande 3 antar utskottets förslag till lydelse av 33 b § i riksbankslagen (se *bilaga 3*).

Riksbanksledningens skyldighet att anmäla ekonomiska förhållanden

Regeringen anför i *propositionen* att det med tanke på den ställning Riksbanken och direktionen föreslås få är av betydelse att det finns ett stort förtroende för ledamöterna i direktionen och för ordföranden och vice ordföranden i fullmäktige. I *propositionen* föreslås sålunda att dessa personer till riksdagen skriftligen skall anmäla sitt innehav av vissa tillgångar och skulder, liksom vilka ekonomiska avtal av visst slag som de ingått. Den föreslagna anmälningsplikten omfattar finansiella instrument, krediter och andra skulder samt villkoren för dessa, avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare såsom avtal om löne- eller pensionsförmån, innehav av andel i handelsbolag eller annan ekonomisk förening än bostadsrättsförening samt ägande av näringsfastighet. Anmälan behöver dock inte göras om värdet av avtalen och tillgångarna exklusive finansiella instrument sammantaget understiger 0,5 miljoner kronor. Någon anmälningsplikt föreligger inte heller för skulder och krediter som tillsammans understiger 0,5 miljoner kronor.

Enligt *motion 1997/98:K2 av Lars Tobisson m.fl. (m)* är det angeläget att det finns en anmälningsplikt om ekonomiska förhållanden för de främsta beslutsfattarna i Riksbanken. De krav som föreslås bli inskrivna i riksbankslagen är emellertid alltför långtgående och riskerar enligt motionärerna att negativt påverka rekryteringen till dessa uppdrag. Detta gäller särskilt ordföranden och vice ordföranden och vice ordföranden i fullmäktige, vilkas uppdrag långtifrån förutsätter heltidsengagemang. Det finns enligt motionärerna särskilt skäl att ompröva bestämmelsens utformning vad avser skulder och andra tillgångar än finansiella instrument. Riksdagen bör göra ett tillkännagivande till regeringen av denna innebörd (*yrkande 4*).

Utskottet gjorde i våras (se 1997/98:KU15 s. 21) samma bedömning som finansutskottet i yttrandet till konstitutionsutskottet, nämligen att Riksbanken och direktionen med propositionens förslag kommer att få en mer självständig ställning och att det därför är viktigt att det finns ett stort förtroende inte

bara för ledamöterna i direktionen, utan också för fullmäktiges ordförande och vice ordförande.

Utskottet står fast vid denna bedömning och föreslår riksdagen att anta propositionens förslag. Utskottet avstyrker motion K2 (m) yrkande 4.

Riksbankens redogörelse till riksdagen för penningpolitiken

Enligt *propositionen* skall Riksbanken minst två gånger om året lämna en skriftlig redogörelse till riksdagen om penningpolitiken. Härigenom kan riksdagen som Riksbankens huvudman och allmänheten löpande ges en insyn i den penningpolitiska verksamheten. Redogörelsen bör vara offentlig för att kunna bli föremål för diskussion i vidare kretsar.

I sitt yttrande till konstitutionsutskottet tog *finansutskottet* på eget initiativ upp frågan om riksdagsbehandlingen av Riksbankens rapporter och den konflikt med instruktionsförbudet som därvid kan uppkomma.

Utskottet konstaterade vid vårens behandling (se 1997/98:KU15 s. 14) att en skriftlig redogörelse av det föreslagna slaget kommer att medföra motionsrätt, utskottsbehandling och kammарbeslut. En ordning som föreskriver formell riksdagsbehandling inbjuder då till överträdelser av instruktionsförbudet och riskerar att skapa oklarhet om Riksbankens faktiska självständighet och därmed dess trovärdighet när det gäller inflationsmålet. Problemet med motionsrätt och riksdagsbehandling bör undvikas genom att riksdagens finansutskott görs till mottagare av redogörelserna. Dessa kan sedan läggas till grund för utfrågningar inför finansutskottet.

Utskottet vidhåller denna ståndpunkt och föreslår att riksdagen antar propositionens förslag till lydelse av 50 § riksbankslagen med den ändringen att "riksdagen" utbyts mot "riksdagens finansutskott" (se *bilaga 3*). Samtidigt föreslås en redaktionell ändring i 47 §.

Utskottsutfrågningar av riksbankschefen

I *propositionen* understryks vikten av att riksbanksledningen har möjlighet att regelbundet informera såväl riksdagen som fullmäktige om den förda politiken. Regeringen påpekar att finansutskottet, såsom sker redan i dag, härutöver kan kalla riksbankschefen eller någon annan representant för ledningen till riksdagen för diskussion och informationsutbyte. Sådan information kan ske i form av offentliga utfrågningar, s.k. hearings, heter det i *propositionen*.

I *motion 1997/98:K2 av Lars Tobisson m.fl. (m)* begärs att möjligheten till offentliga utskottsutfrågningar med riksbankschefen skall regleras i lag (*yrkande 1*). I motionen hänvisas till att det i artikel 109b punkt 3 i Maastrichtfördraget slås fast att ECB:s ordförande och övriga ledamöter i direktionen på begäran av Europaparlamentet eller på eget initiativ kan höras av Europaparlamentets behöriga kommittéer. En motsvarande reglering i svensk lag skulle stärka möjligheten till demokratisk insyn och kontroll, anför motionärerna.

Finansutskottet erinrar i sitt yttrande om att riksbankschefen under senare år återkommande framträtt inför finansutskottet vid offentliga utfrågningar och då redogjort för den förda penningpolitiken. Liksom andra offentliga utskottssammanträden regleras dessa sammankomster av föreskrifterna i 4 kap. 12 § riksdagsordningen med tillhörande tillägsbestämmelser. Någon särskild reglering av de offentliga utskottsutfrågningarna med riksbankschefen är enligt finansutskottets mening inte erforderlig.

Utskottet delade vid vårens behandling (se 1997/98:KU15 s. 28) finansutskottets bedömning att någon särskild reglering av de offentliga utfrågningarna med riksbankschefen inte är erforderlig.

Utskottet vidhåller denna ståndpunkt och avstyrker motion K2 yrkande 1.

Ändringarna i riksbankslagen

Utskottet tillstyrker propositionens förslag till ändringar i riksbankslagen utom vad avser 33 b, 47 och 50 §§ (se ovan). Lagförslagen är intagna i *bilaga 2* och *bilaga 3*.

Övrig följdlagstiftning

I *propositionen* föreslås även ändringar i riksdagsordningens tillägsbestämmelser, ny lag om valutapolitik, ändringar i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering, i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ, i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän, i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden, i lagen (1988:46) om revision av riksdagsförvaltningen m.m. samt i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagens förvaltningskontor och myndigheter. Det rör sig i dessa fall om rena konsekvensändringar.

Utskottet tillstyrker propositionens ovannämnda lagförslag. Lagförslagen är intagna i *bilaga 2*.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen* att riksdagen
dels slutligt antar de i bilaga 1 intagna förslagen till
 - a) lag om ändring i regeringsformen,
 - b) lag om ändring i riksdagsordningen, såvitt avser huvudbestämmelserna,*dels* antar det i bilaga 1 intagna förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen, såvitt avser tillägsbestämmelserna,
res. 1 (v, mp)
2. beträffande *samråd om valutapolitiken* att riksdagen avslår motion 1997/98:K5 yrkande 2,
res. 2 (mp)

3. beträffande *målet för penningpolitiken*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:K3, 1997/98:Fi219 yrkande 8
och 1998/99:K321,

res. 3 (v)

res. 4 (mp)

4. beträffande *karenstid för ledamot som lämnat sitt uppdrag*
att riksdagen avslår motion 1997/98:K2 yrkande 5,

res. 5 (m)

5. beträffande *prövning av beslut att skilja en direktionsledamot
från hans uppdrag*

att riksdagen med anledning av proposition 1997/98:40 och motion
1997/98:K2 yrkande 3 antar utskottets i bilaga 3 intagna förslag till
lydelse av 33 b § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank,

6. beträffande *riksbanksledningens skyldighet att anmäla ekono-
miska förhållanden*

att riksdagen avslår motion 1997/98:K2 yrkande 4,

res. 6 (m)

7. beträffande *Riksbankens redogörelse för penningpolitiken*

att riksdagen antar utskottets i bilaga 3 intagna förslag till lydelse av
47 och 50 §§ lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank,

8. beträffande *utskottsutfrågningar av riksbankschefen*
att riksdagen avslår motion 1997/98:K2 yrkande 1,

res. 7 (m)

9. beträffande *ändringar i riksbankslagen*

att riksdagen antar propositionens i bilaga 2 intagna förslag till lag om
ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank i den mån det inte
omfattas av vad utskottet hemställt under mom. 5 och 7,

10. beträffande *övriga lagförslag*

att riksdagen antar propositionens i bilaga 2 intagna förslag till

a) lag om valutapolitik,

b) lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,

c) lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag
inom riksdagen, dess myndigheter och organ,

d) lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens
ombudsmän,

e) lag om ändring i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under
krigsförhållanden,

f) lag om ändring i lagen (1988:46) om revision av riksdagsförvalt-
ningen,

g) lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administra-
tiva beslut av riksdagens förvaltningskontor och myndigheter.

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

I beslutet har deltagit: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Jerry Martinger (m), Mats Berglind (s), Inger René (m), Kerstin Kristiansson (s), Tommy Waide-lich (s), Mats Einarsson (v), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Helena Bargholtz (fp), Inger Strömbom (kd), Marianne Andersson (c) och Pär-Axel Sahlberg (s).

Reservationer

1. Ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen (mom. 1)

Kenneth Kvist (v), Mats Einarsson (v) och Per Lager (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med ”Med hänvisning” och slutar med ”antar förslaget” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning kan de förändringar i Riksbankens ställning som de vilande förslagen till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen innebär inte uppfattas som annat än förberedelser för ett inträde i valutaunionen (EMU). Så länge ett beslut om svenskt deltagande inte finns, måste utgångspunkten vara att situationen med en svensk självständig penningpolitik består och att någon grundlagsändring för att anpassa lagstiftningen till Maastrichtfördraget inte heller är nödvändig. Förändringarna behövs inte i sak. De ekonomisk-politiska motiv som angivits som motiv för förändringarna är inte särskilt tydliga och framför allt inte övertygande.

Enligt utskottets uppfattning bör de vilande förslagen förkastas.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen* att riksdagen

dels avslår de i bilaga 1 intagna förslagen till

a) lag om ändring i regeringsformen,

b) lag om ändring i riksdagsordningen, såvitt avser huvudbestämmelserna,

dels avslår det i bilaga 1 intagna förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen, såvitt avser tilläggsbestämmelserna,

2. Samråd om valutapolitiken (mom. 2)

1998/99:KU2

Per Lager (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste riksdagen eller riksdagspartierna ges inflytande över de valutapolitiska besluten. Det kan lämpligen ske genom informella konsultationer på motsvarande sätt som i säkerhetspolitiska frågor. Utskottet tillstyrker således motion K5 (mp) yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *samråd om valutapolitiken*
att riksdagen med bifall till motion 1997/98:K5 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Målet för penningpolitiken (mom. 3)

Kenneth Kvist och Mats Einarsson (båda v) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet har" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att full sysselsättning skall vara det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Ett alltför ensidigt prioriterande av inflationsmålet kan leda till stora problem och en hög och bestående arbetslöshet. Det har framför allt utvecklingen i Europa visat. Arbetslösheten leder till stora brister i resursutnyttjandet och ett enormt bortfall i produktion och inkomster. Den ekonomiska ineffektiviteten har också ett socialt och politiskt pris i form av växande klassklyftor och en maktförskjutning till de resursstarka. Massarbetslösheten och de sociala förhållandena i dess fotspår är en huvudförklaring till växande rasism och högerextremism i både Sverige och Europa i övrigt.

Som utskottet tidigare konstaterat är det emellertid inte möjligt för riksdagen att lagstifta om att målet fast penningvärde skall vara underordnat målet full sysselsättning eller något annat mål för Riksbanken utan att begå fördragsbrott. Utskottet bör därför föreslå riksdagen att i ett uttalande till regeringen ge till känna sin uppfattning och uppmana regeringen att verka för en förändring av fördragen i detta avseende.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *målet för penningpolitiken*
att riksdagen med anledning av motionerna 1997/98:K3, 1997/98:Fi219 yrkande 8 och 1998/99:K321 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Målet för penningpolitiken (mom. 3)

1998/99:KU2

Per Lager (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med ”Utskottet har” och slutar med ”av utskottet” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att Riksbanken i högre grad än hittills skall stödja den allmänna och långsiktiga ekonomiska politik som riksdagen beslutat och att riksdagen bör fastställa detta mål i lag. Detta mål bör likställas med inflationsmålet. Att låta inflationsmålet vara överordnat den övriga ekonomiska politiken är olyckligt och leder lätt till allvarliga konflikter mellan å ena sidan riksdag och regering och å andra sidan Riksbanken.

Utskottet anser att riksdagen hos regeringen bör begära förslag till lagstiftning om Riksbankens mål i enlighet med vad utskottet förordat.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *målet för penningpolitiken*
att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Fi 219 yrkande 8 och med avslag på motionerna 1997/98:K3 och 1998/99:K321 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Karenstid för ledamot som lämnat sitt uppdrag (mom. 4)

Per Unckel, Jerry Martinger, Inger René och Nils Fredrik Aurelius (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med ”Utskottet gör” och slutar med ”av riksdagen” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det saknas anledning att tillämpa en så sträng karensregel som den som föreslås i propositionen. Enligt utskottet borde det – som riksbanksfullmäktige framhållit – räcka med föreskrifterna i 1 kap. 6 § sekretesslagen om förbud för person att röja eller utnyttja sekretessbelagd uppgift som han fått kännedom om på grund av anställning eller uppdrag hos en myndighet. Detta bör riksdagen i ett uttalande till regeringen ge till känna som sin uppfattning. Därmed tillstyrks motion K2 (m) yrkande 5.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *karenstid för ledamot som lämnat sitt uppdrag*
att riksdagen med bifall till motion 1997/98:K2 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Riksbanksledningens skyldighet att anmäla ekonomiska förhållanden (mom. 6)

Per Unckel, Jerry Martinger, Inger René och Nils Fredrik Aurelius (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med ”Utskottet står” och slutar med ”yrkande 4” bort ha följande lydelse:

Utskottet ser det som angeläget att de främsta beslutsfattarna i Riksbanken åläggs att anmäla vissa ekonomiska förhållanden. De krav som föreslås bli intagna i riksbankslagen är emellertid så långtgående att de riskerar att negativt påverka rekryteringen till dessa uppdrag. Detta gäller särskilt posterna som ordförande och vice ordförande i fullmäktige, vilka ju långt ifrån förutsätter heltidsengagemang i Riksbanken. Riksbanksfullmäktige har i sitt remissyttrande framhållit att det finns skäl att särskilt ompröva bestämmelsens utformning vad avser skulder och andra tillgångar än finansiella instrument. Detta bör riksdagen med bifall till motion K2 (m) yrkande 4 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *riksbanksledningens skyldighet att anmäla ekonomiska förhållanden*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:K2 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

7. Utskottsutfrågningar av riksbankschefen (mom. 8)

Per Unckel, Jerry Martinger, Inger René och Nils Fredrik Aurelius (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med ”Utskottet vidhåller” och slutar med ”yrkande 1” bort ha följande lydelse:

Enligt Maastrichtfördragets artikel 109b punkt 3 kan ECB:s ordförande och övriga ledamöter i direktionen på begäran av Europaparlamentet eller på eget initiativ höras av Europaparlamentets behöriga kommittéer. Utskottet anser att man i riksbankslagen bör ta in en motsvarande föreskrift. Särskilt värdefullt vore att få fastslaget att rätten att föranstalta om utskottsutfrågningar är ömsesidig. Med bifall till motion K2 (m) yrkande 1 bör riksdagen begära förslag från regeringen till lagstiftning angående utskottsutfrågningar av riksbanksledningen.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *utskottsutfrågningar av riksbankschefen*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:K2 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

1. Förslag till lag om ändring i regeringsformen

3. Förslag till lag om valutapolitik

6. Förslag till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden
m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ

1998/99:KU2
Bilaga 2

9. Förslag till lag om ändring i lagen (1988:46) om revision av riksdagsförvaltningen m.m.

1998/99:KU2
Bilaga 2

10. Förslag till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagens förvaltningskontor och myndigheter

1998/99:KU2
Bilaga 2

Utskottets förslag till ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

1998/99:KU2
Bilaga 3

Regeringens förslag

Utskottets förslag
33b §

Fullmäktiges rätt att skilja en ledamot av direktionen från hans anställning följer av 9 kap. 12 § regeringsformen.

Talan mot beslut om skiljande från anställning skall ske inom två månader från delgivning av beslutet. Riksbankschefen får föra talan vid EG-domstolen. Övriga ledamöter får väcka talan vid *Arbetsdomstolen enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister*.

Arbetsdomstolen kan förklara ett beslut om skiljande från anställning ogiltigt.

Talan mot beslut om skiljande från anställning skall ske inom två månader från delgivning av beslutet. Riksbankschefen får föra talan vid EG-domstolen. Övriga ledamöter får väcka talan i *Högsta domstolen*.

Högsta domstolen får förklara ett beslut om skiljande från anställning ogiltigt.

Väcks inte talan inom den tid som föreskrivs i andra stycket har parten förlorat sin talan.

47 §

Riksbankens räkenskapsår är kalenderår.

Varje år före utgången av december månad skall direktionen fastställa en budget för Riksbankens förvaltningsverksamhet under det följande räkenskapsåret. Direktionen skall lämna budgeten till *Riksdagens finansutskott*, Riksdagens revisorer och fullmäktige för kännedom.

Varje år före utgången av december månad skall direktionen fastställa en budget för Riksbankens förvaltningsverksamhet under det följande räkenskapsåret. Direktionen skall lämna budgeten till *riksdagens finansutskott*, Riksdagens revisorer och fullmäktige för kännedom.

50 §

Riksbanken skall minst två gånger om året lämna en skriftlig redogörelse till *riksdagen* om penningpolitiken.

Riksbanken skall löpande offentliggöra statistiska uppgifter om valuta- och kreditförhållanden. Riksbanken skall även offentliggöra beslut om diskontoförändringar.

Riksbanken skall minst två gånger om året lämna en skriftlig redogörelse till *riksdagens finansutskott* om penningpolitiken.

Sammanfattning.....	1
Vilande förslag till ändring i regeringsformen och riksdagsordningen.....	2
Förslag om följdlagstiftning.....	2
Propositionen	2
Motionerna.....	2
Utskottet	3
De vilande förslagen	3
Förslagens innebörd	3
Utskottets anmälan och yttrande	3
Följdlagstiftningen.....	4
Valutalagen	4
Riksbankslagen	4
Målet för penningpolitiken	4
Karenstid för ledamot som lämnat sitt uppdrag.....	5
Riksbanksledningens skyldighet att anmäla ekonomiska förhållanden.....	7
Riksbankens redogörelse till riksdagen för penningpolitiken.....	8
Utskottsutfrågningar av riksbankschefen.....	8
Ändringarna i riksbankslagen.....	9
Övrig följdlagstiftning.....	9
Hemställan	9
Reservationer.....	11
1. Ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen (mom. 1).....	11
2. Samråd om valutapolitiken (mom. 2).....	12
3. Målet för penningpolitiken (mom. 3).....	12
4. Målet för penningpolitiken (mom. 3).....	13
5. Karenstid för ledamot som lämnat sitt uppdrag (mom. 4).....	13
6. Riksbanksledningens skyldighet att anmäla ekonomiska förhållanden (mom. 6)	13
7. Utskottsutfrågningar av riksbankschefen (mom. 8)	14
Vilande lagförslag.....	15
1. Förslag till lag om ändring i regeringsformen.....	15
2. Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen.....	17
Följdlagstiftning.....	19
3. Förslag till lag om valutapolitik	19
4. Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges	20
riksbank.....	20
5. Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering.....	32
6. Förslag till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.....	33
7. Förslag till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän	35
8. Förslag till lag om ändring i lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden	36

9. Förslag till lag om ändring i lagen (1988:46) om revision av riksdagsförvaltningen m.m.....	38
10. Förslag till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagens förvaltningskontor och myndigheter	39
Utskottets förslag till ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank (bilaga 3)	40